

คุณย์ต้นน้ำการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

สมบูรณ์แบบ

หน้าแรก » เกี่ยวกับ TCI » ฐานข้อมูล TCI » ตัว TJIF » การประชุม/ขอวาร » งานวิจัยของ TCI » เกณฑ์คุณภาพวารสาร » กระดานสนทนา » FAQ

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI

โปรดระบุหมายเลข ISSN หรือชื่อของวารสารที่ต้องการทราบผลประเมิน :

ลำดับ	ชื่อวารสาร	ISSN	เจ้าของ	จัดอยู่ในวารสาร กลุ่มที่	สาขา
1	วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย	1906-506X	คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย บูรพา	1	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

[Back to top](#)

Copyright 2005. Thai-Journal Citation Index (TCI) Centre. All rights reserved.

Contact: tci.thai@gmail.com

ເກາະກົກ ຕັ້ນແບບຊຸມຊົນເຊີງນິເວສຣັກໝື່ສິ່ງແວດລ້ອມ

Eco - Community Model

ພຣີດາ ເທັປະສິທີ (Phorntida Thepprasit)

ສວຣຍາ ດຣມອກີພລ (Sawanya Thamma-apipon)

ນັກສຶກເກາຫລັກສູດປະປະຈຸບັນ ສາຂາວິຊາການຈັດກາຮ

ຄະນະວິທາການຈັດກາຮ ມາວິທາລ້ຽສືລປາກ

ດຣ., ຄະນະວິທາການຈັດກາຮ ມາວິທາລ້ຽສືລປາກ

Email: ptd_t@hotmail.com

ບທຄັດຢ່ອ

ສຖານການົດ້ານທີ່ພາກຮຽນຈາຕີແລະສິ່ງແວດລ້ອມໃນປັຈຈຸບັນ ນັບວ່າມີຄວາມນ່າກັງວລ
ເນື່ອງຈາກຮູ້ນທີ່ພາກຮຽນຈາຕີລົດສົງແລະເສື່ອມໂທຣມໄປນາກ ອັນເກີດຈາກການໃໝ່ປະໂຍ່ນໆເກີນກວ່າ
ສັກຍາພາພຂອງທີ່ພາກຮຽນ ແລະຈາກວິກຸຕການົດ້ານທີ່ລ່າວໄດ້ສ້າງຄວາມຕື່ນຕົວໃນເຮືອງການຈັດ
ການສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ໄດ້ກະຕຸນໃຫ້ຫລາຍການສ່ວນເກີດຄວາມຕະຫຼາກທີ່ຈະຮ່ວມມືອັນດັບແກ້ໄຂປັ້ງຫາ
ສິ່ງແວດລ້ອມ ດັ່ງເຊັ່ນ ຊຸມຊົນເກາະກົກ ທີ່ເປັນຕັ້ນແບບຊຸມຊົນເຊີງນິເວສຣັກໝື່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເປັນການສຶກເກາ
ແນວຄົດການຈັດກາຮໃນການພັນນາເມື່ອງນ້າອູ່ຢູ່ ຄູ່ອຸດສາຫກຮຽນ ເພື່ອພັນນາເປັນເມື່ອງອຸດສາຫກຮຽນ
ເຊີງນິເວສ ຂຶ່ງມຸ່ງເນັ້ນກາຍອູ່ຮ່ວມກັນຮ່ວ່າງກາຄອຸດສາຫກຮຽນກັບຊຸມຊົນ ຕາມຫລັກການປະສິທິພາບ
ເຊີງນິເວສເສຣ່ງກົງ (Eco-efficiency) ຂຶ່ງເປັນການສ້າງສົມດຸລາທາງເສຣ່ງກົງ ສັງຄມ ແລະສິ່ງແວດລ້ອມ
ກາຍໄຕ້ກ່ຽວແບນແນວຄົດຂອງການພັນນາທີ່ຍິ່ງຍືນ (Sustainable Development) ມີລັກຜະສຳຄັ້ງ ໄດ້ແກ່
ລດປົງມານຂະໜົງອິນທີ່ຍື່ນ ລດປົງໝາຍລົມພິ່ນທາງອາກາສ ລດການໃໝ່ພັດງານ ກາຮບໍລິຫານ ກາຮຈັດການນ້ຳ
ແລະທີ່ສຳຄັ້ງຊຸມຊົນມີການສ້າງອາຂີພເກີດເປັນວິສາຫກິຈຊຸມຊົນສິນຄ້າຊຸມຊົນທີ່ຂຶ້ນຂໍ້ອແລະຮູ້ຈັກຍ່າງ
ກວ່າງຂວາງ ໃນການພັນນາສິນຄ້ານວັດກຽມທີ່ເປັນມີຕາມຕ່ອງສິ່ງແວດລ້ອມ ເຊັ່ນ ຂ້າວກລ້ອງໄຮ່ເບອ່ຮ່
ຂ້າວກລ້ອງຫອມນິລ ຂ້າວກລ້ອງສັ່ງໝໍຍົດ ຂ້າວຫອມມະລີ ເພີ່ມມຸລຄ່າຂ້າວໂດຍຕ່ອຍອດເປັນອາຫາວ່າງ
ຍອດນິຍົມ ເປັນທີ່ຍົມຮັບຂອງຕົລາດ ເປັນຜູລັດທີ່ເດີດຈາກການຮ່ວມກັນທຳຫຼັງຊຸມຊົນ

ຄຳສຳຄັ້ງ: ຊຸມຊົນເຊີງນິເວສ, ສິ່ງແວດລ້ອມ, ຄວາມຍິ່ງຍືນ

Abstract

Natural resources and environment situations are currently worried because of the resource depletion from overusing the potential of resources. Thus, the crisis mentioned before awoke to the environmental management that urge various segments to aware of the environment solutions as well as Koh Kok community which is eco-environmental community prototype that studies the idea of lively city along with the industry to develop the city to become eco-industry city which is focused on the harmony between community and industry that follow the eco-efficiency principle. The economy, social, and environment are balanced by this principle under the Sustainable Development idea that keep reducing organic waste, air pollution, energy usage, and also the water management as well. Importantly, community occupations are created to be the widely well-known community enterprise of eco-friendly innovative product development, for example, brown rice berry, Hom Nil brown rice, Sang Yod brown rice, and jasmine rice. These rice are processed to become the popular and market acceptable snacks for value added which make together by the whole community.

Keywords: Eco-Community, Sustainability, Environment

บทนำ

จากสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พบว่า ฐานทรัพยากรธรรมชาติลดลงและเสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการพื้นตัวของระบบนิเวศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง การเข้าถึงและการจัดสรรงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติยังมีความไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และข้อพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างมีระบบ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน ภายในประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ประเทศเกี่ยวกับการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth) พัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และอยู่

ร่วมกับชุมชนได้ ส่งเสริมการสร้างอาชีพสีเขียวเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย เพื่อมุ่งสู่ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency) ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) พัฒนาเมืองน่าอยู่คู่อุตสาหกรรม พัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชน ดังจะเห็นได้จากโครงการต้นแบบ “ชุมชนเชิงนิเวศ (Eco-Community)” ซึ่งเป็นภารกิจของสมาคมเพื่อนชุมชนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ เทศบาลเมืองมหาดเล็ก สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมหาดเล็ก กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเลือกชุมชนเกาะกอก เทศบาลเมืองมหาดเล็กเป็นชุมชนนำร่อง

ดังนั้น ในบทความนี้จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานชุมชนเชิงนิเวศ (Eco-Community) ของชุมชนเกษตรกร รวมทั้งเป็นการทบทวนวรรณกรรมและนำ Mao อิบายสุรุปถึงแนวคิดพื้นฐานของการจัดการชุมชนเชิงนิเวศโดยใช้หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency)

วัดถุประสงค์

- เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนเชิงนิเวศ
 - เพื่อนำเสนอต้นแบบชุมชนเชิงนิเวศรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีพื้นที่ทางภาค

ระบบนิเวศและชุมชนเชิงนิเวศ

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับ “ระบบนิเวศและชุมชนเชิงนิเวศ” โดยผู้เขียนขออธิบายถึง “ระบบนิเวศ” จากการศึกษาข้อมูลผู้เขียนพบว่า ระบบนิเวศ หมายถึง ระบบที่มีความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่งโดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมาได้ทั้งระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตตัวยกันและระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมของบริเวณนั้น (ศิริกักษณ์ ช่วยพนัง, 2560) และนอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ระบบนิเวศนั้นเป็นหน่วยการทำงานที่สำคัญที่สุดในทางนิเวศวิทยา โดยเป็นหน่วยแรกของนิเวศวิทยาที่มีความสมบูรณ์สามารถดำเนินอยู่ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากมีองค์ประกอบทั้งกายภาพและชีวภาพอยู่ครบถ้วน ซึ่งองค์ประกอบของระบบนิเวศนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 พากใหญ่ๆ คือ สิ่งมีชีวิต หรือปัจจัยทางกายภาพ (Abiotic factor) ตัวอย่างเช่น น้ำ อากาศ แสงสว่าง ดินและก้อนหิน เป็นต้น และสิ่งมีชีวิตหรือปัจจัยทางชีวภาพ (Biotic factor) ซึ่งได้แก่ พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิต

อื่นๆ (อาจอง ประทัดสุนทรสาร, 2554) ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของระบบนิเวศ คือ มีกลไกในการปรับสภาพตัวเอง (Self-Regulation) โดยมีรากฐานมาจากความสามารถของสิ่งมีชีวิต แต่ละชนิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบของระบบนิเวศนั้นๆ คือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้อยู่อาศัยในการทำให้เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารผ่านสิ่งมีชีวิต ถ้าระบบบันนิเวศนั้นได้รับพลังงานอย่างพอเพียง และไม่มีอุปสรรคขัดขวางวัฏจักรของธาตุอาหาร แล้วก็จะทำให้เกิดภาวะสมดุล Equilibrium ขึ้นมา ในระบบบันนิเวศนั้นๆ โดยมีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดทำให้เรื่อยๆ และ สสารกับสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก ซึ่งทำให้ระบบบันนิเวศนั้นมีความคงตัว ทั้งนี้ เพราะ การผลิตอาหารสมดุลกับการบริโภคภายในระบบบันนิเวศนั้น การปรับสภาพตัวเองนี้ ทำให้การผลิตอาหารและการเพิ่มจำนวนของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในระบบนั้นมีความพอดีกัน กล่าวคือ จำนวนประชากรชนิดใดๆ ในระบบบันนิเวศจะไม่สามารถเพิ่มจำนวนอย่างไม่มีขอบเขตได้ (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537)

และในขณะเดียวกันก็พบว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบบันนิเวศ ระบบบันนิเวศจึงเป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ และมนุษย์ต้องเก็บเกี่ยวทรัพยากรจากระบบบันนิเวศไปใช้ประโยชน์ และวิธีการเก็บเกี่ยวมีหลายแบบ บางวิธีทำให้ระบบบันนิเวศเสื่อมลง แต่บางวิธีนอกจากจะไม่ทำลายยังช่วยให้เกิดการกระจายพันธุ์ และเพิ่มพูนคุณค่าทางชีวภาพให้กับระบบบันนิเวศ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในระบบบันนิเวศจึงเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ ทั้งใช้หรือเอาออกจากระบบ และให้หรือเก็บกู้ลืมให้ระบบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (เพิ่มศักดิ์ McGrathimy, 2540) และเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันก็ได้เกิดเป็นชุมชนขึ้นมา และการอยู่ร่วมกันในหมู่มากันนี้ได้ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาล และหากขาดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรก็จะทำให้ทรัพยากรต่างๆ ถูกใช้ไปอย่างไร้ประโยชน์ และการที่จะรักษาระบบบันนิเวศไว้ต้องมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้มีแนวคิดการทำชุมชนเชิงนิเวศขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำเพื่อระบบบันนิเวศที่ดีขึ้น

สำหรับชุมชนเชิงนิเวศ เกิดขึ้นจากที่ได้มีกระแสให้ความสำคัญกับระบบบันนิเวศจึงนำไปสู่การจัดการชุมชนเชิงนิเวศขึ้น (Eco Community) เนื่องมาจากปัจจุบันมีอุตสาหกรรมมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเมืองหรือพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยให้มีความเชื่อมโยงของนิคม อุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรมหรือชุมชนอุตสาหกรรมกับกลุ่ม โรงงาน องค์กร หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนโดยรอบให้เจริญเติบโตไปด้วยกัน ภายใต้การกำกับดูแล สิ่งแวดล้อมที่ดี และร่วมมือกันขับเคลื่อนอย่างจริงจังของคนในพื้นที่ ได้มีการระบุแนวคิดในการ พัฒนาชุมชน ประกอบไปด้วย การเติบโตไปด้วยกันกับภาคอุตสาหกรรม การใช้ทรัพยากรรромชาติ และพลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า (การอุปโภคบริโภค การใช้ไฟฟ้า การใช้ชั้นนำ การเดินทาง)

การจัดการขยะ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับตัวอย่างของการเป็นชุมชนเชิงนิเวศ สามารถยกตัวอย่างได้ เช่น ร้านค้าในชุมชนมีการลดการใช้ถุงพลาสติก โดยการติดป้ายรณรงค์การนำถุงผ้าหรือตะกร้ามาซื้อสินค้า และมีสิทธิ์ลุ้นจับลาก การที่ชุมชนนำเศษอาหารในครัวเรือนมาหมักทำปุ๋ย การที่ชุมชนมีการปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เช่น กี ปลา หรือกบ ไว้รับประทานภายในครัวเรือน เป็นต้น

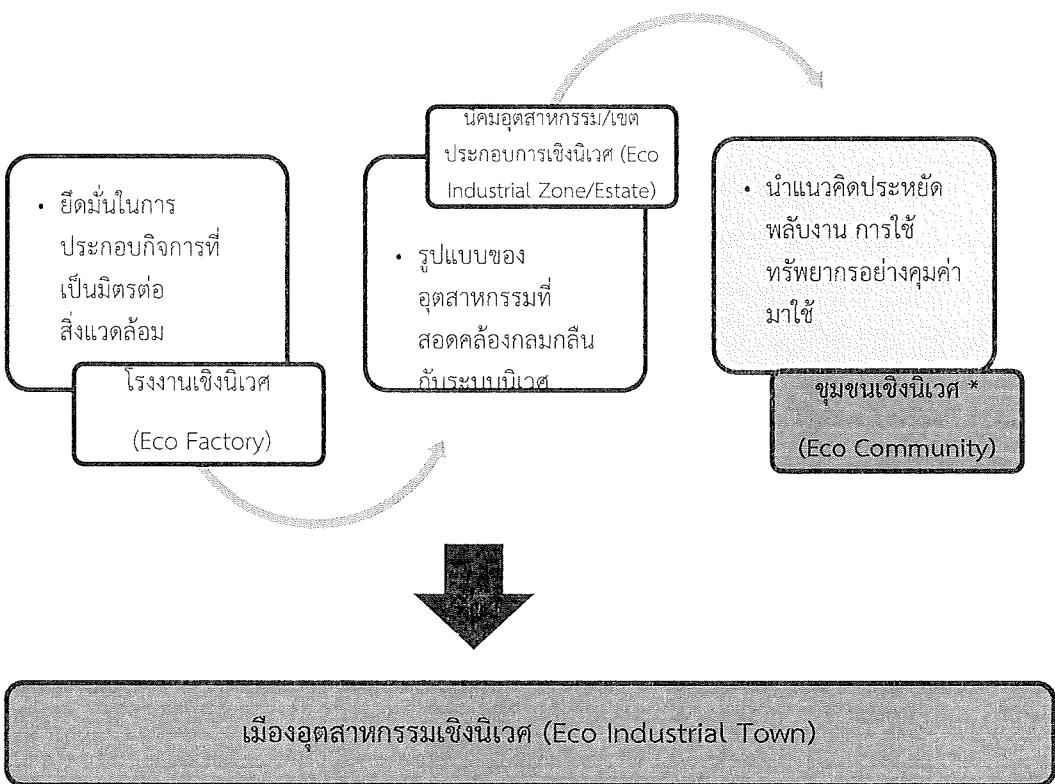
การเข้าสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศ

หากกล่าวถึงชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Community) นั้น เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสู่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เนื่องจากในพื้นที่อุตสาหกรรมมีการก่อตั้งอยู่ใกล้กับเขตของชุมชน การดำเนินงานต่างๆ ภายใต้อุตสาหกรรมจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนภายนอกให้น้อยที่สุด ได้มีแนวคิดการทำเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Industrial Town) ขึ้นด้วยการพัฒนาพื้นที่ใหม่ความเชื่อมโยงกันระหว่างภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคบริการอื่นๆ กับองค์กร หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนโดยรอบให้เกื้อกูล และสมดุลในด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยการดำเนินงานร่วมจากโรงงานเชิงนิเวศ (Eco Factory) เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมุ่งเน้นในการประกอบกิจการที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้น เรื่องการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการผลิต และการบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายใน และภายนอกองค์กร และนิคมอุตสาหกรรม/เขตประกอบการเชิงนิเวศ (Eco Industrial Zone/Estate) ซึ่งเป็นรูปแบบพัฒนาพื้นที่ อุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับกลไกที่เป็นอันเดียวกันในเชิงพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างโรงงานต่างๆ กับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศท้องถิ่น และนอกจาคนี้ได้มีการส่งเสริมให้มีการดำเนินงานในระดับชุมชนขึ้น เป็นชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Community) ที่นำแนวคิดการประยุกต์ใช้ (อนุชา สิกุลจ้อย, 2560)

สำหรับการเข้าสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศนั้นมีวิธีการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศ หลายขั้นตอน ประกอบด้วย การให้ความรู้ความเข้าใจ การศึกษาดูงาน ชุมชนต้นแบบ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นและส่วนอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน และการจัดกิจกรรมسانสัมพันธ์ ชุมชน เป็นต้น

พรชิตา เทพประสิทธิ์/ สวารยา ธรรมอภิผล

โดยสามารถแสดงภาพความเชื่อมโยงของชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Community) และการขับเคลื่อนสู่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Community) และการขับเคลื่อนสู่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

จากการวิถีทางการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้สร้างความตื่นตัวในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมกันพิจารณา มาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยต่างๆ กำลังเผชิญอยู่ ในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ภายใต้ “การประชุมสหประชาชาติฯ ด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)” ซึ่งทำให้ประเทศไทย ทั่วโลกได้ตระหนักถึง วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว และ

ทันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาสู่แบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)” (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556)

จากนั้นจึงได้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การประชุมครั้งสำคัญๆ ได้แก่ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ในปี พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) หรือเรียกว่าการประชุม Rio ซึ่งเป็นผลให้เกิดแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่ใช้เป็นกรอบความตกลงระหว่างประเทศในการพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Rio+20 ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งนานาประเทศที่เข้าร่วมได้ให้คำมั่นต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกครั้ง และเห็นร่วมกันว่า เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้แต่ละประเทศเลือกรูปแบบและแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายสีเขียว ที่มีความสอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาไวโอลและแผนปฏิบัติการ 21 (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป) สำหรับประเทศไทยได้รับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้และดำเนินการหลายประการ ทั้งในด้านนโยบาย การประกาศใช้กฎหมายและตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลกโดยให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อๆ ไปอย่างเท่าเทียมกัน หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา ได้แก่ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้อิสระโดยยุติธรรม 2) การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถพื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้ (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556) โดย Brundtland (1978) สรุปไว้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมาธิ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้

พรธิดา เทพประสีทธิ์/ สวารรยา ธรรมอวิพัล

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรักคุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิต เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเผยแพร่ โดยท่าน พระพรหม คุณภรณ์ (ป.อ.ปัญโต) โดยมีแนวทางสรุปดังนี้ 1) ต้องมีการวางแผนนโยบายประชากรให้ เหมาะสม 2) ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร ลึกล้ำ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมี ประสิทธิภาพ 3) การผลิตเทคโนโลยีกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่สูรุ่ยสุร้าย ประหยัดพลังงาน โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรมไม่มีตัณหา มนนะ และหิธีระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขึ้นกับ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) มนุษย์ โดยการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมที่จะเป็น กำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน 2) สังคม โดยการจัดระบบสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจกรรมต่างๆให้กลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บนฐานแห่ง ความรู้ความเป็นจริง สร้างบรรยายกาศแห่งความไม่เบียดเบียน บรรยายกาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะต่างๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน 3) ธรรมชาติ โดย ยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่มีต่องเศรษฐกิจเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองเป็นหลัก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ผู้เขียนได้มีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การที่จะทำให้ชุมชน มีความเข้มแข็งได้นั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลักๆ หลายปัจจัยด้วยกัน และจากการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมี 8 ปัจจัยด้วยกันที่มีส่วนช่วยให้ชุมชนนั้น จะดำเนินไปสู่ความยั่งยืนได้ โดยสามารถสรุปความสำคัญของ 8 ปัจจัยได้ดังนี้

ปัจจัยลำดับที่ 1 เป็นปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยนี้มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมากที่สุด โดยการมีส่วนร่วมนั้น จะประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดสรรงรัฐทรัพยากรของชุมชน สร้างความเสมอภาค การรับข้อเสนอแนะ การสร้างฉันทามติ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตลอดจน การสร้างความชอบธรรม

CHAPTER 10

ปัจจัยลำดับที่ 2 เป็นปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อม จะประกอบไปด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกระหว่างเด็กในชุมชน การจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อสืบสาน ประเพณี อาชีพของชุมชน

ปัจจัยลำดับที่ 3 เป็นปัจจัยด้านผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ จะประกอบไปด้วย การที่มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เป็นนักพัฒนา นักอนุรักษ์ ร่วมกันทำร่วมกันพัฒนาเพื่อชุมชน

ปัจจัยลำดับที่ 4 เป็นปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชน จะประกอบไปด้วยการที่มีการ จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อดำเนินงานภายใต้กฎหมาย

ปัจจัยลำดับที่ 5 เป็นปัจจัยด้านความสามารถในการพึงตนเอง จะประกอบไปด้วยการ พึงตนเองทางสังคม ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ การกำหนดเป้าหมาย การมีจิตสำนึกรับผิดชอบ และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ปัจจัยลำดับที่ 6 เป็นปัจจัยด้านการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน จะประกอบไปด้วย การที่ ชุมชนได้มีการส่งตัวแทนให้ไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ การที่ได้ไปอบรม สัมมนา แล้วนำความรู้ กลับมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

ปัจจัยลำดับที่ 7 เป็นปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน จะ ประกอบไปด้วย การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ มีการได้รับการให้ความรู้ ได้รับสิ่งของสำหรับ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

ปัจจัยลำดับที่ 8 เป็นปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย จะประกอบไปด้วย การที่มีการติดต่อ ประสานงานกับชุมชนต่างๆ เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน การดำเนินงานร่วมกับสถาบันการศึกษา หรือ ภาคเอกชน

โดยสามารถแสดงตารางสรุปผลการทบทวนปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
“ได้ดังนี้

พรธิดา เทพประสีทธิ์/ สวรรยา ธรรมอภิพล

ผู้จัด	ด้านผู้นำชุมชนที่มีความรู้และความสามารถ	ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน	ด้านการบริหารจัดการชุมชน	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน	ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อม	ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน	ด้านความสามารถในการใช้งานทางเศรษฐกิจและการค้าข้ามประเทศต่างๆ	ด้านสร้างเครือข่าย
ลัดดาวรีย์ สำราญ (2559)	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
สมชาย บำรุงชัย (2559)		✓			✓		✓	
สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (2559)			✓		✓		✓	
รัชฎากร วนิจกุล (2559)	✓	✓			✓		✓	
โรจนฯ ธรรมจินดา และคณะ (2560)		✓	✓		✓		✓	
ประทีป มากนิติร และอาเรย์ สุขสวัสดิ์ (2560)	✓	✓				✓		
ลิทธิชัย ตันศรีสกุล (2553)	✓	✓	✓		✓			
พระใบฎีกาสุพจน์ ตอบสีโล (2561)	✓	✓			✓			
ชนรัญ แสงพุ่ม (2556)	✓	✓	✓		✓			✓
วิทูลย์ แก้วสุวรรณ เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเทรัญ (2559)		✓		✓			✓	
พระนันทีวีร์ จนทสารีร/ กุญชุ่ม (2560)		✓		✓	✓		✓	✓
ปริญญา ขวัญทองยิ่ม (2554)		✓	✓	✓		✓		
รวม	6	11	6	4	9	3	6	2

การนำหลักการมาสู่การปฏิบัติ กรณี เกาะกอก ชุมชนเชิงนิเวศ

บริบทของพื้นที่เกาะกอก

ชุมชนเกาะกอก ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แต่เนื่องจากการขยายเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด ทำให้หลายหมู่บ้านของตำบลเนินพระขึ้นตรงกับเทศบาลเมืองมาบตาพุด ซึ่งข้อเดิม คือ ชุมชนเกาะกอก - หนองแตง จากภูมิประเทศและทำเลที่เป็นธรรมชาติ มีทุ่งนาเขียวขี้วิจิ มีคลองน้ำชลประทานไหลผ่าน ถนนหนทางส่วนตัว น้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึง ใกล้

สถานที่ทำงานเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ผู้คนมีมิตรไม่ตรีและยังคงหลงเหลือซึ่งวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นรวมถึงอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เช่นการทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การทำสวนผลไม้ การประมง ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ยายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว ทำให้การบริหารจัดการและการคูแลอาจจำไม่ทันถึง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหารชุมชน จึงได้มีการยื่นขอแบ่งแยกชุมชนเกษตรก ออกจากชุมชนหนองแตงเม ในปี พ.ศ. 2553 ชุมชนเกษตรก ตั้งอยู่ในเขตตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา รับน้ำจากคลองชลประทาน ถนน น้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึงอย่างสะดวก อาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ได้แก่ การทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การทำสวนผลไม้ การประมง ซึ่งหลังจากเกิดการขยายตัวของเขตเมืองและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จึงทำให้มีผู้คนยายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว และทำให้คนในชุมชนบางส่วนเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนเกษตรก ได้ถูกคัดเลือกให้เป็นชุมชนนำร่องต้นแบบในโครงการ “ชุมชนเชิงนิเวศ (Eco-Community)” ซึ่งเป็นภารกิจของสมาคมเพื่อนชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย อาทิ เทศบาลเมืองมาบตาพุดสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมพัฒนาเมืองน่าอยู่ คู่อุตสาหกรรม พัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยที่ผ่านมาคุณอำนวย นามสนิท ประธานชุมชน เกษต ก ได้อธิบายให้ฟังว่า ชุมชนเกษตรก ถือเป็นชุมชนเมืองในเขตอุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่แยกตัวออกจากมาตั้งเป็นชุมชนใหม่

กระบวนการดำเนินงาน

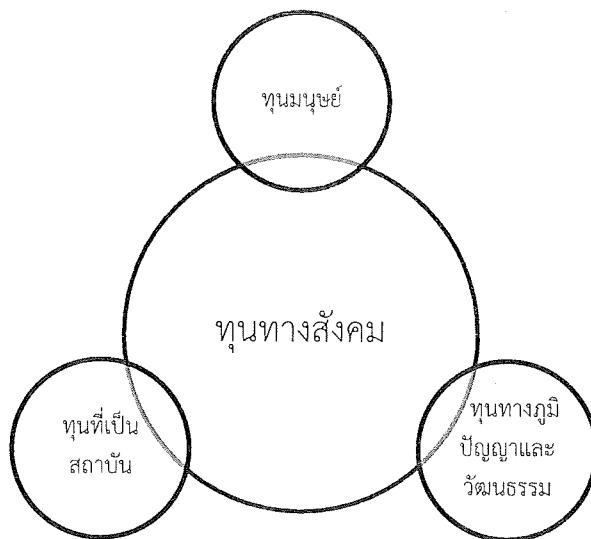
1. ชุมชนเกษตรก มีบ้าน วัด โรงเรียนที่โดดเด่น ที่เรียกว่า บ.ว.ร

เป็นการนำเอารูปแบบและ แนวคิด การพัฒนาแบบ“บvr” (บ้าน วัด และโรงเรียน) มาใช้ในการพัฒนาชุมชนอันเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาที่จะนำเอาองค์กร หรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาว่าจะสามารถนำชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้จริงหรือไม่ สถาบันหลักที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน 3 สถาบัน ได้แก่ 1. สถาบันทางสังคม (บ้าน) ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปอื่นๆ 2. สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และ กลุ่มชมรมทางศาสนา 3. สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณบดี นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ การนาເเอกสารบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทahnah ที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ติดสินใจแก้ปัญหาตนเองและชุมชนจึง

เป็นทุนทางจิตวิญญาณ (Spiritual capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่มีอยู่ในชุมชน (ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์, ทิพย์ลักษดา ชานิกุล และยุมารี ศรีสุรัตน์, 2559)

จากการศึกษาแนวคิดที่ทำให้เกิดการดำเนินงานแบบ “บาร์” มีแนวคิดที่สำคัญคือ

1) ทุนทางสังคม (Social Capital) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในชุมชน หรือเครือข่าย ภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งเกิดจากการ ร่วมคิด ร่วมทำ โดยคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย ความเป็นธรรมในสังคม และการบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อส่วนรวม ทุนทางสังคม (Social Capital) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทุนมนุษย์ ได้แก่ คนในชุมชนและผู้นำในชุมชน ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สดีปัญญาและทักษะ คุณธรรม ความวินัย และ ความรับผิดชอบต่อบุคคลส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณค่า 2) ทุนที่เป็นสถาบัน หมายถึง กลุ่มสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง องค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มสังคมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญมากในการสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการรวม 3 อย่าง “รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ” และ 3) ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม หมายถึง พื้นฐาน ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นครอบคลุมถึง ระบบคุณค่า (Value) คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom)

ภาพที่ 2 สรุปแนวคิดทุนทางสังคม

2) แนวคิดเกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” (Power Relations)

“ทรัพยากรอำนาจ” หมายถึง สิ่งใดๆ ที่ปัจเจกชน นำมาใช้เพื่อให้เกิดอำนาจขึ้น อำนาจมีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีความสัมพันธ์กันขึ้นแล้ว อำนาจจะจึงจะเกิดขึ้น อำนาจไม่อาจเกิดขึ้นได้หากผู้คนอยู่คนเดียว ดังนั้น ที่ได้มีการกระทำการทางสังคม (Social Act) ที่นั่นก็มีอำนาจ ในการก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น ยอมต้องอาศัยปัจจัยหรือสิ่งที่เรียกว่า “ทรัพยากรอำนาจ” (Power resource) เข้ามาใช้ด้วย ทั้งนี้ทรัพยากรอำนาจมีหลายลักษณะ 1) การเป็นเจ้าของ เช่น สิ่งของต่างๆ เงินทอง ความรู้ ความชำนาญ เป็นต้น 2) การได้ดำรงตำแหน่ง สำคัญในองค์กรหรือสถาบัน เช่น ในกระทรวง ทบวง กรม ในชุมชน สมาคม หรือวัดเป็นต้น 3) การที่มีอำนาจครอบอำนาจให้ เช่น การได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรับมอบอำนาจ ดำเนินการใดๆ จากเจ้าของทรัพย์สินเป็นต้น 4) การเป็นเจ้าขององค์กรหรือหน่วยงาน เช่น เป็นเจ้าของบริษัท โรงงาน หรือห้างร้าน เป็นต้น

2. ชุมชนเชิงนิเวศต้นแบบ

นอกจากนี้ ชุมชนเกษตรบังชุมชนต้นแบบด้านสุขภาพดีวิถีไทย และได้รับให้เป็นชุมชน เชิงนิเวศต้นแบบ เป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นชุมชนต้นแบบที่ติด 1 ใน 5 ของประเทศ และได้รับรางวัล มากมาย ที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนเกษตร ก ชุมชนต้นแบบที่ยั่งยืน มีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ลดปริมาณขยะอินทรีย์ ลดปัจจัยทางอากาศ ลดการใช้พลังงาน การบริหาร การจัดการน้ำ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ชุมชนเกษตรมีจุดแข็งและโอกาสที่ทำให้เป็นพื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดย พ布ว่าด้านของจุดแข็งประกอบไปด้วย การเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ความเจริญ มีกำลังซื้อสูง มีประชากร ชุมชนหลากหลายอาชีพ มีคลองน้ำไหลผ่าน มีเรื่องเล่า เช่น ที่มาของชื่อบ้านเกษตรกรหรือนามสุก ที่มีสุดท้ายและหวานานาคนสุดท้ายที่ mana ตาพุด อยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด เป็นชุมชนใหม่ และมีกองทุนสนับสนุนงบประมาณประจำปี สำหรับในด้านของโอกาส พ布ว่า เป็นชุมชนที่มีศูนย์เรียนรู้ และสร้างจุดขายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน (อนุชา สิกุลจ้อย, 2560)

จากข้อมูลทำให้มีแนวคิด จึงจับเอาจุดแข็งมาเป็นจุดขาย คือ ที่ดินสำหรับทำการเกษตร คลองน้ำสำหรับรองรับการเพาะปลูก จึงเป็นจุดเริ่มต้น พร้อมกับได้เชิญชวนกลุ่มผู้ประกอบการ ส่วนราชการ โรงเรียนในพื้นที่ มาร่วมกิจกรรม ซึ่งทำให้เกิดเป็นเรื่องราวที่ขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ พร้อมทั้งสามารถ ต่อยอดอาชีพจากการทำนาข้าวได้อีกมากมายหลากหลาย สีข้าวแพ็คถุงจำหน่าย ได้ในชุมชนและทั่วไป รวมถึงนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพต่างๆ ได้อีกมากมาย แกลูร์ ปลายข้าว พางข้าว ใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้เพาะเห็ดใช้ทำปุ๋ย ใช้คลุนแปลงผัก เปลี่ยนจาก “ผู้บริโภคให้กลายมาเป็นผู้ผลิต และเป็นผู้จำหน่ายในเรื่องที่สามารถทำได้”

พรธิดา เทพประสีห์/ สวรรยา ธรรมอภิพล

สำหรับยุทธศาสตร์ส่งเสริมชุมชนเชิงนิเวศ 4 ลด 4 เพิ่ม ของชุมชนเกาะอก

- 1) ลดปริมาณการบ่อน โดยการเพิ่มอุกอาจใจ เผิ่งพื้นที่สีเขียวของพื้นที่ชุมชน
 - 2) ลดปริมาณขยะอินทรีย์ โดยนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ย เพิ่มมูลค่าขยะ
 - 3) ลดการใช้พลังงาน ลดการใช้พลังงานระดับครัวเรือน สร้าง Bio gas จากมูลสัตว์เพื่อใช้แทนแก๊สหุงต้ม (อยู่ระหว่างการพัฒนา) นำเศษกิ่งไม้ไปเผาถ่าน ทำเป็นถ่านอัดแห่ง เพิ่มพลังงานทดแทน
 - 4) ลดปริมาณน้ำเสีย/ ปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้ง โดยสร้างป้องกันน้ำทิ้ง นำโซล่าเซลล์ติดนำไปรดต้นไม้เพิ่มน้ำดี

3. วิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

และในปัจจุบันพบว่าชุมชนเกษตรกรรมมีประชากรรวมกันกว่า 1,000 คน หรือราว 500 ครัวเรือน ซึ่งได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่และผู้ใหญ่ รักความเป็นวิถีเกษตร ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเกิดแนวความคิดที่อยากร่อนรักษาประเพณีลงแยกชำนาข่องชุมชนในอดีตด้วยผืนนาแปลงสุดท้ายที่มาลงความเจริญอุดสาحرรม ซึ่งจากจุดเริ่มของการรักษาแปลงนาผืนสุดท้ายจึงนำมาสู่การปลูกข้าวคุณภาพเพื่อเลี้ยงชุมชน ซึ่งที่นับเป็นที่ลุ่ม อุดติดคลองมีน้ำไหลผ่านชุมชน จึงเหมาะสมแก่การเพาะปลูก ในผืนนาจึงมีปลูกข้าวหลาภูชนิด อาทิ ข้าวกล้องโรงเบอร์ ข้าวกล้องหอมนิล ข้าวกล้องสังข์หยด ข้าวหอมมะลิ ซึ่งสายพันธุ์ข้าวกล้องต่างๆ เหล่านี้ ชุมชนได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นำมายังปลูกในพื้นที่ และได้ผลผลิตดี ราคางาม อีกทั้ง “ต้นทุน” การนำข้าวเปลือกมาเป็นเมล็ดข้าว มีต้นทุนน้อย ด้วยคนในชุมชนมาช่วยกันสีข้าว นำมาบรรจุถุงจำหน่ายในร้านค้าของกลุ่มในชุมชน และสำหรับโครงการชุมชนเชิงนิเวศ ชุมชนเกษตรได้ดำเนินการ 4 ด้านได้แก่ 1) การลดขยะอินทรีย์จากครัวเรือนด้วยนำมาราทำเป็นปุ๋ยตาก 2) การลดใช้พลาสติก และใช้พลาสติกทดแทนโดยการใช้เศษอาหารและมูลสัตว์ผลิตเป็นใบโถแก๊ส การเผาถ่านจากที่ไม้ 3) ลดการใช้น้ำ การบำบัดน้ำที่ใช้แล้วและนำน้ำที่ผ่านการบำบัดกลับมาใช้รดต้นไม้ 4) การปลูกพืชสมุนไพร เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน และนอกจากนี้ทางชุมชนยังได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในพื้นที่มาบตาพุดคอมเพล็กซ์เพื่อรับการส่งเสริมให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน จากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสมาคมเพื่อนชุมชน ปี 2559 เป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผลิตและจำหน่ายสินค้าต่อสุขภาพเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้าว 5 กษัตริย์ (โรงเบอร์ สินิล สินเหล็ก สังข์หยด หอมปทุม) ผลิตภัณฑ์ข้าวโรงเบอร์รี่ สเนคบาร์ Horm Herb นวัตกรรมสุขภาพดีวิถีไทย จำกัดเริ่มต้นของ

CHAPTER 10

ชุมชนเกษตรก ไนวีสีแอลจนาข้าว ผืนสุดท้ายนาตาพุด ซึ่งนำมาสู่การปลูกข้าวคุณภาพเพื่อเลี้ยงชุมชนและพัฒนาต่ออยอดจากข้าวกล้องสุขภาพไปเป็น “ข้าวเรือเบอร์ สแนคบาร์” ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการจำหน่ายข้าว โดยในขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์ข้าวต่างๆ ยังส่งจำหน่ายที่มูลนิธิชัยพัฒนา และศูนย์การค้าต่างๆ นอกจากนี้ ชุมชนเกษตรก ยังตั้งเป้าหมายจะขยายเครือข่ายพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มอีกกว่า 140 ไร่ อีกทั้งยังคงอนุรักษ์ประเพณีลงแขกดำเนินงานให้ยาวนาน และรักษาวัฒนธรรมงานบุญประเพณีของชุมชน ที่เป็นการรวมตัวของคนจากหลายภูมิภาคให้สืบสานด้วย เพื่ออนุรักษ์นาผืนสุดท้ายที่มาบตาพุดกับถุงสนม หวานาไทยที่ยังคงทำนาอยู่บนแปลงนาแห่งนี้

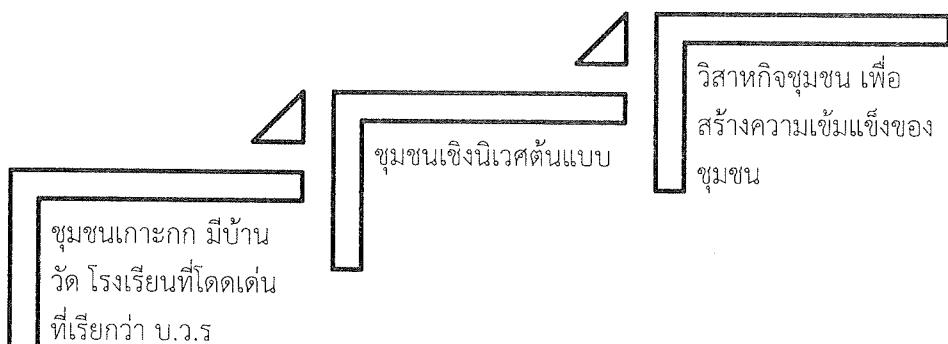
และนอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนมีการสร้างอาชีพเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนสินค้าชุมชนที่ขึ้นชื่อและรู้จักอย่างกว้างขวาง ใน การพัฒนาสินค้านวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ข้าวกล้องเรือเบอร์ ข้าวกล้องหอมนิล ข้าวกล้องสังข์หยด ข้าวหอมมะลิ เพิ่มมูลค่าข้าวโดยต่ออยอดเป็นอาหารว่าง่ายอดนิยม เป็นที่ยอมรับของตลาด เป็นผลผลิตที่เกิดจากการร่วมกันทำทั้งชุมชน

จากข้อมูลเพิ่มเติมจากอาจารย์ธนินท์ ศิริวรรณ นักพัฒนาชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้องค์ความรู้ในการนำไปปฏิบัติได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า จากราพความสำเร็จเมื่อได้เห็นสมาคมเพื่อนชุมชน ทำเรื่องงานอุตสาหกรรมเชิงนิเวศประับสบความสำเร็จมีสมาชิกได้รับประกาศรับรองหลายสิบแห่งแล้ว เพื่อนชุมชนจึงได้ขยายผลทำเกี่ยวกับชุมชนบ้างจึงเป็นที่มาของชุมชนเชิงนิเวศต้นแบบ โดยการนำความรู้ทางวิชาการมาถ่ายทอดสู่การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สมาคมเพื่อนชุมชน มีเป้าหมายอย่างให้เกษตรก เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนเชิงนิเวศต้นแบบของจังหวัดระยอง ที่มีลักษณะสำคัญ 4 อย่าง ได้แก่ 1) ลดปริมาณขยะอินทรีย์ โดยการนำไปทำปุ๋ยหมัก 2) ลดมลพิษทางอากาศโดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน 3) ลดการใช้พลังงาน โดยนำมูลสัตว์ไปทำก๊าซชีวภาพหรือพลังงานทดแทน 4) การบริหารจัดการน้ำ เช่น ประheyด การใช้น้ำ การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงคูคลอง หรือการนำน้ำที่สามารถใช้ข้าวกลับมาใช้ใหม่ โดยทั้ง 4 กลุ่มนี้ จะส่งเสริมให้เกิดอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน ประกอบกับอาชีพของคนในชุมชนเกษตรก ที่รวมกลุ่มกันดำเนินการ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นแนวทางที่จะต่อยอดสู่การเป็นชุมชนเชิงนิเวศภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน “4 ลด” (ลดcarบอน ลดใช้พลังงาน ลดขยะ ลดน้ำเสีย) ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ชุมชนลดcarบอน ส่งเสริมและอนุรักษ์ชุมชนแห่งต้นไม้ สร้างคลอโรฟิลล์เป็นแหล่งคูดชับcarบอน อย่างน้อย 100 กิโลกรัมต่อปี โดยใช้เครื่องมือแผนที่ต้นไม้ กิจกรรมปลูกต้นไม้เลี้ยง และปลูกผักลดโลกร้อน ลดโกรร้าย ด้วยการปลูกผักปลอดสารพิษเป็นแหล่งอาหารในชุมชน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน 2. ยุทธศาสตร์ชุมชนลดใช้พลังงาน ส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้พลังงานเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรม การใช้และเปลี่ยนเทคโนโลยีพลังงาน โดยเทียบจากค่าไฟฟ้า และการใช้แก๊ส LPG ในครัวเรือน ต่อเดือน 3. ยุทธศาสตร์ชุมชนลดขยะ ส่งเสริมการคัดแยกขยะต้นทาง สร้างพื้นที่ของการใช้วัสดุ

พรธิดา เทพประสิทธิ์/ สวรรยา ธรรมอภิพล

หมุนเวียน และพื้นที่สัดการ ปล่อยก๊าซเรือกรุงฯ จัดตั้งธนาคารขยาย นำขยะอินทรีมาทำปุ๋ยหรือผลิตใบโถแก๊ส ช่วยลดก๊าซมีเทนในชั้นบรรยากาศ โดยเทียบจากน้ำหนักปริมาณของในชุมชนต่อวัน 4. ยุทธศาสตร์ชุมชนลดน้ำเสีย บำบัดน้ำบำบัดการบำบัดใจ ส่งเสริมการประยุกต์ประดิษฐ์เทคโนโลยีที่เรียบง่ายในการบำบัดน้ำเสียและดักไขมันในครัวเรือนก่อนระบายนอกสู่ท่อสาธารณะ หรือนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ โดยเทียบจากปริมาณน้ำใช้ และค่า BOD ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนที่พึ่งพาตัวเอง (วิสาหกิจชุมชน)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปบันไดแห่งความสำเร็จของการจัดการชุมชนต้นแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 3 บันไดแห่งความสำเร็จของการจัดการชุมชนต้นแบบ

สรุป

สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนับว่ามีความน่ากังวลเนื่องจากฐานทรัพยากรธรรมชาติลดลงและเสื่อมโทรมไปมาก อันเกิดจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพของทรัพยากร และจากวิกฤตการณ์ดังกล่าวได้สร้างความตื่นตัวในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้กระตุ้นให้หลายภาคส่วนเกิดความตระหนักร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมดังเช่น การเกิดกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ในที่ประชุมสมัชชาทั่วไปของสหประชาชาติ มีการเสนอแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นคำที่แพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งเป็นแนวคิดในการปรับทิศทางการพัฒนาไปสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระทั่งต่อศักยภาพในการตอบสนอง

CHAPTER 10

ความต้องการของคนรุ่นอนาคต” (อัจฉรา รักยุติธรรม, 2554) โดยหากพิจารณาถึงนับตั้งแต่เดี๋ยวนี้ จนถึงปัจจุบัน มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตตัวยังกันทั้งสิ้น และนับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมาทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยต่างๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม จึงทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในปริมาณมากเพื่อผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย อาทิ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าเมือง แม่น้ำ และแร่ธาตุ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาการเกิดมลภาวะหรือมลพิษต่างๆ ทั้งทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศ รวมถึงมลพิษจากขยะมูลฝอย ปัญหาภัยคุกคามที่ทางธรรมชาติทั่วโลกอันเกิดจากการทำลายระบบนิเวศ เช่น การเกิดภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย ได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของมนุษย์และยังทำให้เกิดภาระการขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัย และภัยคุกคามด้านพลังงานอีกด้วย ดังนั้น มนุษย์จึงเริ่มมีความคิดที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาร่วมกัน (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556)

ดังเช่น ชุมชนเกษตริก ที่เป็นต้นแบบชุมชนเชิงนิเวศรักษสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาแนวคิดการจัดการในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ คู่อุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชน ตามหลักการประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency) ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ลดปริมาณขยะอินทรีย์ ลดปัญหามลพิษทางอากาศ ลดการใช้พลังงาน การบริหาร การจัดการน้ำ และที่สำคัญชุมชนมีการสร้างอาชีพเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนสินค้าชุมชนที่ขึ้นชื่อและรู้จักอย่างกว้างขวาง ใน การพัฒนาสินค้านวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่ ข้าวกล้องห้อมนิล ข้าวกล้องสังข์หยด ข้าวห้อมมะลิ เพิ่มมูลค่าข้าวโดยต่อยอดเป็นอาหารว่างยอดนิยม เป็นที่ยอมรับของตลาด เป็นผลผลิตที่เกิดจากการร่วมกันทำทั้งชุมชน

ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของเกษตริก เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนเชิงนิเวศด้านแบบของจังหวัดรายอย่างแล้ว จะพบว่า ชุมชนมีการบริหารจัดการแบบผสมผสานที่มีการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable utilization) และการจัดของเสียหรือมลสาร (Waste-pollutant elimination) ที่ดำเนินการควบคู่กัน (เกษตร จันทร์แก้ว, 2558) รวมทั้งมีการสร้างรูปแบบกิจกรรม “สร้างสรรค์” ในการพัฒนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงเศรษฐกิจบนพื้นฐานอัตลักษณ์เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนโดยผ่านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน ด้วยการใช้องค์ความรู้เรื่องการคิดเชิงออกแบบ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการค้นหาปัญหาและ

พรธิดา เทพประสีตี้/ สารรยา ธรรมอภิพล

แนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (พีรศร แก้วลาย และ ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, 2559) สะท้อนถึงการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยการศึกษาอย่างเป็นแบบแผน มีความเป็นเครือข่ายและความร่วมมือ มีทัศนคติที่ดีต่อการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (John Howkins, 2001) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยพบรการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เกากก หลายประเด็น ได้แก่

1) จาก Eco Community สู่ Eco Product

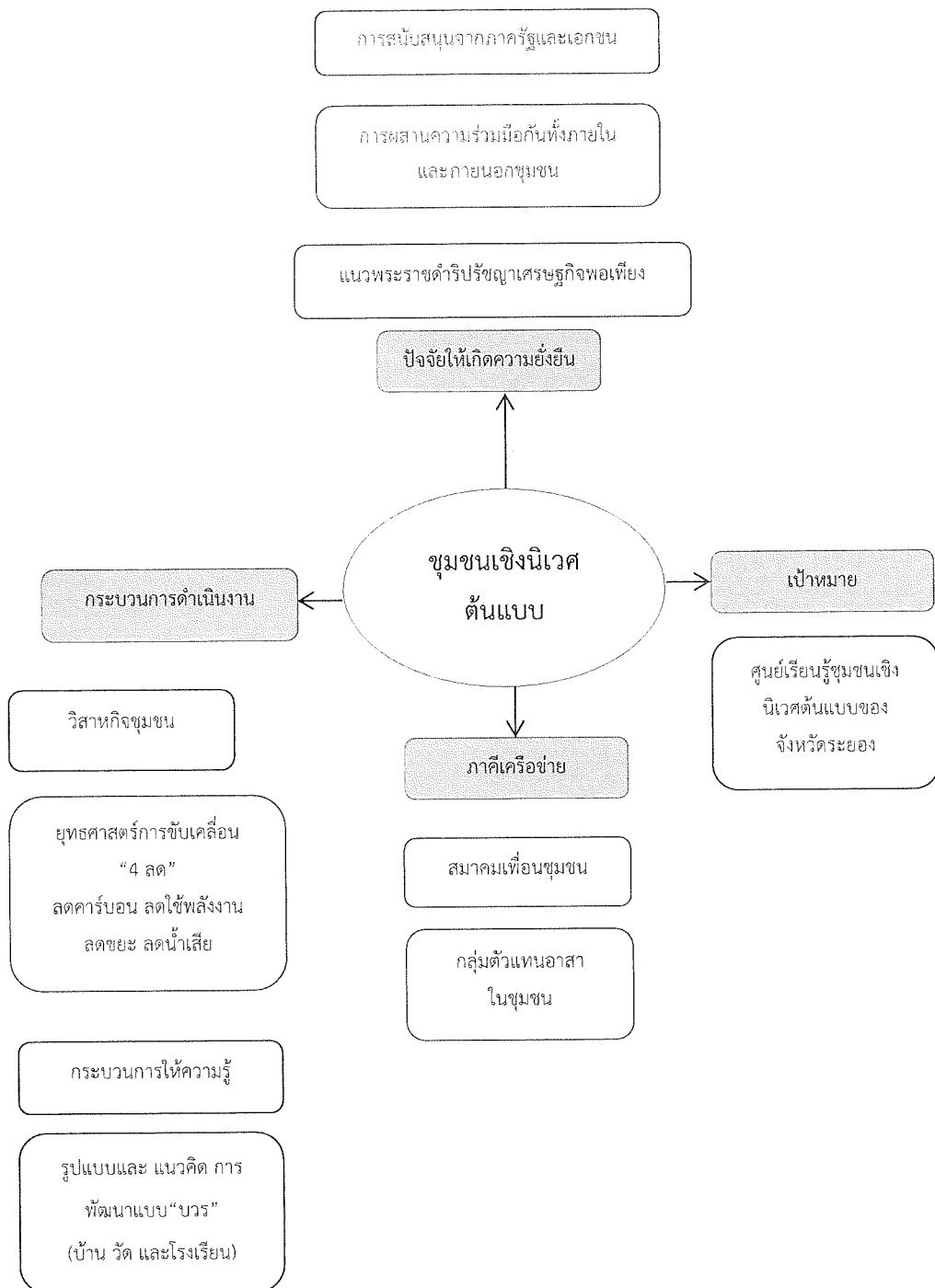
ชุมชนต้นแบบผลิตและจำหน่ายสินค้าดีต่อสุขภาพเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
(ผลิตภัณฑ์มีที่มาเป็นเรื่องราวของวิธีชุมชนนักปฏิบัติชาวเกษตรกร)

2) จากผืนนาผืนสุดท้ายในมาบตาพุด เพิ่มนวัตกรรมทำข้าวไรซ์เบอร์รี่ Rice Me
(ผลิตภัณฑ์ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ สเน็คบาร์)

3) จากดินปนทราย สู่พืชสมุนไพร สู่นวัตกรรมสุขภาพดีวิธีไทย Horm Herb

4) จากขยายอินทรีย์ในครัวเรือน สู่อาหารดิน ดีต่อสุขภาพดินและสุขภาพคน Soid Food

เมื่อพิจารณารูปแบบและการจัดการในพื้นที่ ของชุมชนเกษตรกรเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน
เชิงนิเวศต้นแบบของจังหวัดระยอง จากการคerner กอบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแสดงเป็นแผนภูมิ
รูปแบบการจัดการพื้นที่ ได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนภูมิรูปแบบการจัดการพื้นที่

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). การประเมินเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประจำปี 2558. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิติกร จารดุสิต. 2558. เมืองเชิงนิเวศและการประยุกต์ใช้ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ. วารสารสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นสูง, 1(1), 32-45.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2558). การจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต. วารสารสมาคมนักวิจัย, 20(1), 13-19.
- ชนธัญ แสงพุ่ม. (2556). การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีจากข้อมูลกรณีชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์。
- ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชนพุ่มบ่าเพี้ยน เขตภาคเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยลังคุมปริทัศน์, 19(2), 95-105.
- ปริญญา ขวัญทองยิ่ม. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนคลองเปี่ยง อำเภอจันจะ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระธรรมปีก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโภมลคีมทอง.
- พระนันสทิวส์ จนทสาโร/ ภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแก่ดำเนินการแก่ดำเนินการ จังหวัดมหาสารคาม. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560, 20 มกราคม 2560, หน้า 1708-1720.
- พระใบภูมิภาสพจน์ ตปสโล. (2561). การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน: การเชื่อมโยงชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษากลี 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(1), 116-128.

CHAPTER 10

พีรดร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์เจมส์หล้า. (2559). เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจาก สินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปักครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า.

เพิ่มศักดิ์ McGravimy. (2540). ป้าชุมชน : ทางเลือกในการคุ้มครองนิเวศโดยชุมชน. ช่าวสารป้ากับชุมชน, 4(8).

รัชฎากร วินิจกุล. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวลเทร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(3), 58-64.

ราชนทร พณัสรุวงศกร, ทิพย์ลัดดา ชาณกุล และยุมรี ศรีสุรัตน์. (2559). กระบวนการประชาสัมคม “บาร” หลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการ เอเชียอาคเนย์ 2559 ครั้งที่ 3. วันที่ 23 มิถุนายน 2559, โรงแรมริชمونด์ สไตลิช คอนเวนชั่น.

โรจนา ธรรมจินดา และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา กลุ่มผู้ปลดอาบท完善 สถานที่สาธารณะ อำเภอปัว จังหวัดน่าน. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 10(4), 98-107.

ลัตดาวร์ลีย์ สำราญ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (*The 1st RUSNC*). 22 มิถุนายน 2559, ณ อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศ (อาคาร 24) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, หน้า 629-637.

วิชัยร์ สินะโชคดี. (2557). โรงงานสีเขียว Eco-efficiency. *TPA news*, 18(209), 26.

วิทูลย์ แก้วสุวรรณ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรัญ. (2559). การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(2), 55-69.

ศิริลักษณ์ ช่วยพนัง. (2560). สิ่งแวดล้อมกับการดำเนินชีวิต. สงขลา: สาขาวิชาศาสตร์ชีวภาพและสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมชาย บำรุงชัย. (2559). รูปแบบการพัฒนาชุมชนยั่งยืนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 22(1), 70-78.

สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปักครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช้อฟายอม, 21, 51-68.

พรธิดา เทพประสิทธิ์/ สวารanya ธรรมอภิพล

- สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศไทย. (2556). ความรู้
เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ออมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อนุชา สิกุลจ้อย. (2560). รายงานการสรุปผล กิจกรรมศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบเชิงนิเวศ และ¹
โรงเรียนต้นแบบเชิงนิเวศ พื้นที่มาบตาพุดคอมเพล็กซ์ จังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ: สถาบัน²
สิ่งแวดล้อมอุดสาหกรรม สถาอุดสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- อัจฉรา รักยุติธรรม. (2554). การพัฒนาทางเลือกกระแสหลัก. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา,
30(2), 15-43.
- อาจอง ประทัตสุนทรสาร. (2554). คู่มือสื่อการสอนวิชาชีววิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brundtland Commission. (1987). *Our Common Future: Report of the World
Commission on Environment and Development*. Retrieved month day,
year, from <http://www.un-documents.net/our-common-future>
- Howkins, J. (2001). *The Creative Economy: How People Make Money From Ideas*.
London, UK: Penguin.